

освітньо-кваліфікаційного рівня «доктор філософії». Видання 2-е, перероблене і доповнене. Харків, ХНТУСГ.<https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/23319>

8. Ємельянова, Є., Колодіна, Л., & Чаплінська, Н. (2022). Ділова гра як ефективний метод розвитку комунікативних компетентностей під час вивчення іноземних мов. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 1(53), 195-200.

9. Жук, Л. Я., Ємельянова, Є. С., & Ільєнко, О. Л. (2011). Academic and Professional Communication: навч. посібник для студентів, магістрів та аспірантів вищих навчальних закладів. Х.: Міськдрук.

УДК 332.012.2

Віталіна Володимирівна Антощенко

доктор економічних наук, доцент кафедри глобальної економіки
Державний біотехнологічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-3963-6263>

Максим Володимирович Дейнега

здобувач третього рівня вищої освіти ступеня доктора філософії,
спеціальність 051 «Економіка»
Державний біотехнологічний університет

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Antoshchenkova Vitalina,

Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,

Department of Global Economy

State Biotechnological University (Kharkiv)

<https://orcid.org/0000-0002-3963-6263>

Deineha Maksym,

holder of the third level of higher education
with the degree of Doctor of Philosophy,
specialty 051 "Economics"
State Biotechnological University (Kharkiv)

SOCIAL RESPONSIBILITY OF UKRAINIAN AGRIBUSINESS IN TIMES OF WAR

Анотація. У статті досліджено передумови соціальної відповідальності українського агробізнесу в умовах війни. Встановлено, що корпоративна соціальна відповідальність – це саморегульована бізнес-модель, яка допомагає компанії бути соціально відповідальною перед собою, своїми зацікавленими сторонами та громадськістю в умовах різних викликів. Під соціальною відповідальністю бізнесу ми розуміємо взаємозв'язок влади, суспільства та бізнесу, де метою компанії є не лише підвищення прибутку, а також соціальні, громадянські та моральні зобов'язання, спрямовані на зростання загального добробуту. Доведено, що корпоративна соціальна відповідальність: зменшує бізнес-витрати та ризики; надає брендам конкурентну перевагу; покращує легітимність і репутацію компанії; вирізняє бренди серед конкурентів; покращує залучення співробітників і клієнтів; призводить до вищої норми прибутку; підвищує оцінку (капіталізація активів) бізнесу.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, соціальна відповідальність бізнесу, економічна відповідальність, юридична відповідальність, етична відповідальність, філантропічна відповідальність.

Annotation. The article examines the prerequisites of social responsibility of Ukrainian agribusiness in wartime conditions. It has been established that corporate social responsibility is a self-regulated business model that helps a company to be socially responsible to itself, its stakeholders and the public. Under the social responsibility of business, we understand the relationship between

government, society and business, where the company's goal is not only to increase profits, but also social, civic and moral obligations aimed at the growth of general well-being. It has been proven that corporate social responsibility: reduces business costs and risks; gives brands a competitive advantage; improves the legitimacy and reputation of the company; differentiates brands from competitors; improves employee and customer engagement; leads to a higher rate of return; increases the valuation (asset capitalization) of the business.

Keywords: corporate social responsibility, social responsibility of business, economic responsibility, legal responsibility, ethical responsibility, philanthropic responsibility.

Соціальна відповідальність в умовах повномасштабної війни – це єдиний показник, який ідентифікує, чи дійсно ви є бізнесом, що базується на цінностях та переконаннях, чи по-справжньому ваші цінності та переконання розділяє команда, і чи дійсно ви потрібні суспільству. Чим більше компанія сприяє розвитку суспільства, тим більше вона зростає, незважаючи на складні зовнішні обставини. Соціальна відповідальність починається з цінностей та переконань власника бізнесу [1, с. 175; 2, с.13]. Глобальна мета Kernel у сфері сталого розвитку і соціальної відповідальності – розвиток суспільства шляхом добровільного внеску бізнесу в соціальну, економічну і екологічну сфери, пов'язані з діяльністю і досягненням стратегічних цілей Компанії.

Доступ до моря є ключовим компонентом життєстійкості найбільшого агрохолдингу країни Kernel. На частку Kernel, акції якого торгуються на Варшавській біржі, припадає 22% переробки соняшнику та близько 20% українського експорту зернових. У квітні 2022 року Kernel експортував 10% від довоєнних результатів експорту за показниками понад 7,5 млн т продукту щорічно. Розблокування чорноморських портів дозволило компанії вивезти та продати запаси та повернутися до прибутковості.

У компанії, на момент повномасштабного вторгнення була достатня ліквідність, завдяки якій вони продовжували вести операційну діяльність та

з змогли швидко запуснути програми допомоги, а також управлінську децентралізацію, яку запроваджували останні сім років. Перше забезпечило фінансовий ресурс, друге – допомогло зберегти людей та активи. Було посилено децентралізацію на початку лютого, надавши керівникам підприємств повноваження приймати будь-які рішення у разі відсутності зв'язку. У нафтогазовому бізнесі компанія тримала грошовий резерв на шість місяців. Kernel активно допомагає армії з перших днів повномасштабного вторгнення. Допомогали з постачанням продуктів на важкодоступні території Сходу та Півдня. Тим самим транспортом евакуювали людей. І це все згуртувало команду навколо дуже чітких та ясних цілей. Кожен куплений бронезилет або доставлений автобус продуктів – маленький успіх, який одразу можна було побачити та оцінити. І вже за кілька місяців загальний обсяг фінансування, спрямований на допомогу, становив понад \$20 млн.

Безумовно, важливим для Kernel в цей період було проведення посівної кампанії. Земельний банк Kernel – понад 500 000 га. Не змогли засіяти всього близько 6% площ. Частина Чернігівської, Сумської областей залишалися небезпечними, тож компанія не використовували ці поля. Через великі залишки агропродукції в якийсь момент на балансі компанії сформувався стік \$1,5 млрд, що дуже ризиковано. Було прийнято рішення продати близько 130 000 га земельного банку (покупцем виступив найбільший акціонер Kernel Андрій Веревський). Звичайно, це не найкращий час, але розуміли, що це частина ліквідного активу. І це та частина, яка за умови подальшого закриття експорту найбільше постраждає та потенційно генеруватиме для компанії величезні витрати. Немає сенсу заганяти весь запас ліквідності в посівну, коли не розумієш, чи повернуться ці гроші з продажу.

Компанія активно використовує систему DigitalAgriBusiness, яка керує агровиробництвом за допомогою автоматизованих алгоритмів на основі big data, знімає будь-які обмеження щодо управління земельним банком [4, с.95]. Kernel одна з небагатьох компаній світу, яка може керувати будь-якими обсягами землі. Для управління великим земельним банком «вузьке місце» –

це втрата контролю за масштабування. Коли компанія вперше сконцентрували 400 000 га землі, постало питання: як можна використовувати обсяг даних, який має компанія? Як його стандартизувати, вкласти в єдину систему координат та алгоритми прийняття рішень, отримувати при цьому більший прибуток завдяки підвищенню ефективності. Платформа DigitalAgriBusiness дозволяє керувати агробізнесом без обмежень.

Компанія розвинула альтернативні канали для мінімальної підтримки бізнесу лише у серпні, коли відкрилися порти. До цього виручка була недостатньою для покриття діяльності. Шість місяців будували альтернативну логістику, будучи однією з найкращих компаній у цьому... Усі логістичні переваги Kernel не мали жодного значення – всі опинилися в рівних умовах. Навпаки, великий стік генерував більшу кількість проблем. Але відкриття зернового коридору дозволило увійти до виробничого циклу. Якби компанія не продала стік, не змогли б планувати наступний урожай. Якби зерновий коридор не відкрився, більшість виробників наступного року не засіяли б площі. Це, у свою чергу, призвело б до зміни світового балансу та підвищення цін на глобальних ринках. Зараз чути помилкові політичні гасла, що Україна постачає продукцію не до країн третього світу (Африку тощо), а до більш розвинених європейських країн. Але тут важливо розуміти: коли глобальна світова система наповнюється продукцією незалежно від її пункту надходження, це веде до зниження цін на всьому ринку. З міркувань безпеки були закриті всі олійно-екстракційні заводи. Приколотнянський та Вовчанський заводи перебували тривалий час в окупації. Елеватори та термінал працювали у режимі внутрішньої підтримки якості зерна. Було перебудовано логістику у напрямку західних переходів. Відвантажити 65 000-70 000 т одним судном до Китаю і продати 20 барж на річці – це різні ринки та різні покупці. Компанія зменшувала партії, розмір флоту, збільшила вагонні відправки та продажі фурами. Цікаво, що з розвитком нових каналів експорту поза портами різко з'явилася велика кількість гравців, які увійшли до логістичних послуг.

Внаслідок різниці між офіційним та неофіційним курсами, внаслідок неповернення ПДВ більша частина зернового експорту перейшла до кешу. З цього сформувалося три основні проблеми: погіршувався торговий баланс, не сплачувалися податки і «білі» гравці програвали конкуренцію у закупівлі з «тіньовими». Наразі, Kernel планує закінчувати будівництво олійно-екстракційного заводу у Старокостянтинові – він готовий на 80%. Запуск проект у зеленій енергетиці з біомаси – він є актуальним на тлі дефіциту енергоресурсів. Наразі компанія виробляє 30 МВт/год електроенергії та планує збільшити до 100 МВт/год. Заводи компанії є повністю енергонезалежними.

Отже, на думку представників Kernel війна має навчити бізнес: по-перше – ліквідності. Компанія повинна мати на своєму балансі певну кількість активів, які гарантують їй виживання; по-друге – чіткій і мобільній взаємодії зі своїми партнерами, колективом. Кризи проходять, а стосунки залишаються. І вони є точкою зростання подальшого розвитку; по-третє – інфраструктурному запасу, побудові альтернативних каналів збуту. Якщо бізнес не дбає про співробітників, не опікується важливими для спільноти ініціативами, якщо бізнес не наближує нашу перемогу діями, то після перемоги йому просто не знайдеться місця в Україні. І це правильно! Бо соціальна відповідальність – це не повинність чи додаткове навантаження, це – основа бізнесу цивілізованого світу. Потрібно змінювати ставлення до життя та бізнесу. Компанія має адаптуватися до будь-яких загроз. До цього ніхто, мабуть, не подумав, що великий бізнес може працювати в країні, де триває війна, але зараз зрозуміло, що це цілком реально. Виклики будуть завжди, і завдання бізнесу – адаптуватись. Важлива не стабільність як така, а стійкість за умов турбулентності. Як більшість українського агроінфраструктурного бізнесу, Kernel ототожнює себе з країною і несе на собі її ризики (втрата частини компанії разом із частиною України). Тому допомога країні, інвестиції у її розвиток важливі. Капіталізація підприємства залежить від капіталізації держави. Побудувати суперфективний бізнес, і

щоб він був високо оцінений інвесторами, це не першочергове завдання, головне, що бізнес має підвищувати капіталізацію своєї країни.

Література:

1. Кравченко Ю.М., Антощенкова В.В. (2019). Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Харків: ХНТУСГ. 200. 174-183.

2. Селіверстова Л. С., Лосовська Н. В. (2019). Підходи до формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу. Економіка та держава. 13–16.

3. Політика сталого розвитку і корпоративної соціальної відповідальності Kernel: веб-сайт.

URL <https://www.kernel.ua/ua/sustainable-development/> (дата звернення 14. 03. 2023).

4. Антощенкова В. В., Кравченко Ю. М. (2018). Земельна реформа, досвід, тенденції та перспективи. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 193. 94-102.

References:

1. Kravchenko Yu.M., Antoshchenkova V.V. (2019). Faktory staloho rozvytku ekonomiky ahrarnoho sektoru. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva: Ekonomichni nauky. Kharkiv: KhNTUSH. 200. 174-183.

2. Seliverstova L. S., Losovska N. V. (2019). Pidkhody do formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia sotsialnoiu vidpovidalnistiu biznesu. Ekonomika ta derzhava. 13–16.

3. Polityka staloho rozvytku i korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti Kernel: veb-sait.

URL <https://www.kernel.ua/ua/sustainable-development/> (data zvernennia

14. 03. 2023).

4. Antoshchenkova V. V., Kravchenko Yu. M. (2018). Zemelna reforma, dosvid, tendentsii ta perspektyvy. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka. 193. 94-102.

УДК 343.21(47+57)"1975/79":[343.261-052:323.281]:342.7

Наталя Олександрівна Бондар

канд. іст. наук, доц. кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін

Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

ORCID 0000-0003-3449-5884

**РАДЯНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ
В'ЯЗНІВ СУМЛІННЯ: НА ОСНОВІ ЗВІТІВ 1975-1979 РОКІВ AMNESTY
INTERNATIONAL**

Natalia Olexandrivna Bondar

Cand. ist. Science, docent UNESCO Chair "Philosophy of Human

Communication"and social and humanitarian disciplines

State biotechnological university (SBTU)

ORCID 0000-0003-3449-5884

**SOVIET LEGISLATION AGAINST UKRAINIAN PRISONERS OF
CONSCIENCE: BASED ON AMNESTY INTERNATIONAL REPORTS
1975-1979**

Анотація. В статті подано аналіз матеріалів, зібраних міжнародною організацією з захисту прав людини Amnesty International щодо переслідування людей в Радянському Союзі на підставі їх опозиційного ставлення до радянської влади та ідеології. Основну увагу сконцентровано на